

De Belgische militairen in het buitenland: enkele problemen van internationaal strafrecht

F. Thomas*

1. Inleiding

De uitbreiding van de internationale militaire betrekkingen en inzonderheid de aansluiting bij de Atlantische Alliantie, opgericht door het Noord-Atlantisch Verdrag, ondertekend te Washington op 4 april 1949¹, brengen mee dat een aanzienlijk aantal Belgische militairen lange tijd in het buitenland stationeren of er kortstondige opdrachten vervullen, b.v. onder de vorm van studiereizen. Deze feitelijke toestand kan een verstrekkende weerslag hebben op hun rechtspositie ingeval zij buiten Belgisch grondgebied een misdrijf plegen. Volgende vragen rijzen dan immers: aan welke rechtscolleges – de Belgische of die van de Staat van verblijf – komt de bevoegdheid toe om kennis te nemen van de feiten en welke wet dienen zij erop toe te passen – de *lex fori* of de *lex loci delicti*?

Onderhavige studie beoogt de antwoorden op deze vragen te onderzoeken.

In de eerste plaats komt aan bod de 'Overeenkomst betreffende de rechtspositie van de Atlantische Krijgsmachten'², op 19 juni 1951 te Londen gesloten door de Partijen bij het Noord-Atlantisch Verdrag ten einde onderlinge wets- en rechtsmachtsconflicten te vermijden. Deze overeenkomst, die verder wordt geciteerd als het 'Navo-Status Verdrag', is evenwel niet enkel toepasselijk op de militairen van de Staat van herkomst tijdens hun dienst in de Staat van verblijf, doch geldt eveneens voor de burgers die door de krijgsmacht van een Lid-Staat van de Alliantie zijn tewerkgesteld en zelfs voor de echtgenoten en minderjarige kinderen ten laste van voornoemde militairen en burgers.³ De latere aanpassing van het Navo-Status Verdrag, wat betreft de in West-Duitsland gestationeerde Belgische troepen, geniet een bijzondere aandacht (nrs. 2-3).

Vervolgens wordt de betekenis toegelicht van artikel 10*bis* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering.⁴ Het voert t.o.v. militairen een exorbitant 'onbeperkt actief personaliteitsbeginsel' in.⁵ Hierdoor kunnen zij, bij ontstentenis van enig verdrag, in België worden vervolgd wegens feiten in het buitenland gepleegd. De restrictieve voorwaarden, waaraan vervolgingen tegen

* Docente aan de Koninklijke Militaire School (Brussel).

1. *B.S.*, 1 en 2 augustus 1949.

2. *B.S.*, 15 maart 1953.

3. Voor de juiste interpretatie van deze drie categorieën, zie: DANSE, M., *Le Statut pénal de l'OTAN. Réflexions à l'occasion de son application sur le territoire de la République Fédérale d'Allemagne*, *Rev. Dr. Pén. Mil.*, 1963, 87-88. Raadpleging van voormelde studie is onontbeerlijk voor wie geconfronteerd wordt met de hierna geschetste problematiek.

4. Ingevoegd bij wet van 14 juli 1951 (*B.S.*, 9 augustus 1951).

5. VANDEN WIJNGAERT, C., *De toepassing van de strafwet in de ruimte. Enkele beschouwingen*, in: *Liber Amicorum Frédéric Dumon*, Kluwer Rechtswetenschappen, Antwerpen, 1983, 508, vn. 45.

burgers in dezelfde omstandigheden zijn onderworpen, gelden niet meer voor militairen. Hierdoor wordt de vervolgbaarheid in hoge mate uitgebreid (nr. 4).

Tenslotte wordt nagegaan hoe de rechtspraak voornoemde internationale en nationale normen interpreteert en welke op heden de belangrijkste knelpunten blijven (nr. 5).

2. Artikel VII van het Navo-Status Verdrag: sleutel van het rechtshulpsysteem⁶

Artikel VII van het Navo-Status Verdrag onderscheidt hoofdzakelijk twee hypothesen: de exclusieve rechtsmacht en de samenlopende of concurrerende rechtsmacht tussen Lid-Staten.

2.1. Exclusieve rechtsmacht

Worden de feiten alleen geïncrimineerd door de strafwet van één Lid-Staat – hetzij Staat van herkomst, hetzij Staat van verblijf – dan wordt hem een exclusieve rechtsmacht toegekend (art. VII, §2). Als voorbeeld vermeldt artikel VII, § 2 zelf de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat van herkomst of van verblijf die inderdaad oorspronkelijk een louter ‘nationaal’ karakter hadden. Maar inmiddels hebben de meeste Lid-Staten van de Alliantie ook de aanslagen tegen de staatsveiligheid van hun bondgenoten geïncrimineerd.⁷ Thans is, in de praktijk, de draagwijdte van artikel VII, §2 beperkt tot de zuiver militaire misdrijven⁸, wat de *Staat van herkomst* betreft, en tot de inbreuken op wetten met een uitgesproken territoriaal karakter – b.v. de verkeerswetgeving – wat de *Staat van verblijf* betreft. De Belgische wetgever heeft evenwel op dit punt de exclusieve rechtsmacht van de Staat van verblijf aanzienlijk beknot door de invoering in het Militair Strafwetboek van een artikel 57bis (wet van 27 februari 1958, *B.S.*, 29 maart 1958) onder de betiteling ‘Overtreding van sommige buitenlandse wets- of reglements-bepalingen’. Deze bepaling stipuleert dat de militair⁹ die, op het grondgebied van een vreemde Staat waar hij *in dienst* is, de wetten van die Staat betreffende ‘bos-, veld-, jacht-, visvangst-, wegverkeer-, douane-, deviezenaangelegenheden of betreffende de invoer- of uitvoerreglementering overtreedt’ gestraft wordt met gevangenisstraf van acht dagen tot één jaar en met geldboete van 26 tot 1000 frank of met één van die straffen alleen.

Daar het maximum van de straf bepaald was op 1 jaar gevangenisstraf, was de minnelijke schikking onmogelijk, behalve in de gevallen uitdrukkelijk voorzien door artikel 57bis, § 3, nl. overtredingen van de buitenlandse wetgeving inzake douane, deviezen en in- en uitvoer. Deze toestand discrimineerde de be-

6. Artikel VII bevat eveneens bepalingen inzake de aanhouding van militairen en verzekert hun het recht op een billijk proces. Deze aspecten worden hier buiten beschouwing gelaten. De genese van dit voorschrift wordt geanalyseerd door LAZAREFF, S., *Status of military forces under current international law*, A.W. Sijthoff, Leiden, 1971, 128-208.

7. Zo b.v. art. 120octies van het Belgisch Strafwetboek, ingevoegd bij wet van 19 maart 1956 (*B.S.*, 1 april 1956).

8. B.v. desertie, insubordinatie en postverlating.

9. Worden, wat de toepassing van art. 57bis betreft, met militairen gelijkgesteld de personen die verbonden zijn aan een fractie van het leger of die ertoe gemachtigd zijn een troepenkorps – deel van voornoemde fractie – te volgen (art. 57bis, § 1, in fine).

klaagden die één van de andere delicten hadden gepleegd. Het nieuwe artikel 57, § 3bis¹⁰ heft de beperking op en verruimt de toepassingsmogelijkheid van de minnelijke schikking conform artikel 166 e.v. van het Wetboek van Strafvordering.

De omvorming van inbreuken op limitatief opgesomde vreemde strafwetten in misdrijven naar Belgisch recht, die trouwens volgens de algemene beginselen van het Belgisch strafrecht en door Belgische militaire rechtscolleges (nieuw art. 23 van het Wetboek van Strafrechtspleging voor het Leger, eveneens ingevoerd door de wet van 27 februari 1958) worden beoordeeld, schakelt dus de exclusieve rechtsmacht van de Staat van verblijf in aanzienlijke mate uit.¹¹

2.2. *Concurrerende rechtsmacht*

Worden de feiten geïncrimineerd zowel door de wetgeving van de Staat van herkomst als door die van de Staat van verblijf, dan zouden theoretisch beide Staten bevoegd zijn om tot vervolgingen over te gaan (concurrerende rechtsmacht) en ontstaat derhalve het risico van positieve jurisdictieconflicten. Daarom heeft artikel VII een systeem van prioriteiten uitgewerkt:

- prioriteit van de *Staat van herkomst* inzake misdrijven uitsluitend gericht ‘tegen de eigendommen of de veiligheid van die Staat’ of ‘tegen de persoon of eigendommen van een ander lid van de krijgsmacht of van de civiele dienst van die Staat of van een gezinslid’ alsook inzake delicten – daad of nalatigheid – gepleegd ‘in de uitoefening van de dienst’ (art. VII, § 3, a);
- prioriteit van de *Staat van verblijf*: ‘ingeval van enig ander vergrijp’ (art. VII, § 3, b).

Deze regeling wijkt ongetwijfeld aanzienlijk af van het tot dan toe gehuldigd volkenrechtelijk principe van de exterritorialiteit van vreemde strijdmachten die, bij vredelievende bezetting, juist niet werden onderworpen aan de jurisdictie van de Staat van verblijf.¹²

2.3. *Afstand van prioriteit*

Deze afstand is mogelijk in twee gevallen. Vooreerst kan de prioritaire Staat uit eigen beweging beslissen geen gebruik te maken van de hem toekomende voorrang. Hij dient de overheden van de andere Staat zo spoedig mogelijk kennis te geven van deze beslissing.

Om verzaking van prioriteit kan echter ook worden verzocht door de andere Staat ‘in gevallen, waarin die andere Staat zulks van bijzonder belang acht’. In

10. Ingevoerd bij wet van 5 april 1963 (*B.S.*, 16-17 april 1963).

11. De territoriale vreemde wet fungeert als onontbeerlijke voorwaarde voor de toepassing van de Belgische strafbepalingen. Zie: RIGAUX, F., *Droit international privé*, Larcier, Brussel, II, 163. De penale kwalificatie is daarom ontleend aan de vreemde strafwet, wat de beschrijving betreft der feiten waarvan de Belgische rechtscolleges kennis nemen. Gevolg hiervan is dat Belgische rechters krachtens artikel 57bis M.S.W. ook buitenlands strafrecht moeten toepassen en interpreteren. Een concreet voorbeeld van dagvaarding wordt gegeven door GILISSEN, J., *L'application des lois pénales aux militaires à l'étranger, dans les rapports intra-européens*, Droit pénal européen, P.U.B., Brussel, 1970, 318.

12. VANHOUDT, C.J. en CALEWAERT, W., *Belgisch Strafrecht*, Story-Scientia, Gent, 1976, nr. 409.

deze tweede hypothese neemt de prioritaire Staat dit verzoek 'in welwillende overweging' (art. VII, § 3, c).

3. De 'Aanvullende Overeenkomst' van Bonn

De complexiteit van het hierboven geschetste geheel wordt, indien nog mogelijk, verhoogd door de *Aanvullende Overeenkomst bij het Navo-Status Verdrag* met betrekking tot de in de Bondsrepubliek Duitsland gestationeerde buitenlandse krijgsmachten, ondertekend te Bonn op 3 augustus 1959 na de toetreding van de B.R.D. tot de Atlantische Alliantie. Deze Aanvullende Overeenkomst is van kracht sinds 1 juli 1963.¹³

De bijzonderheid van de Aanvullende Overeenkomst bestaat hierin dat de B.R.D. aanbiedt *a priori* afstand te doen van de voorrang van rechtsmacht die haar als Staat van verblijf toekomt (art. 19, § 1). België heeft het aanbod aanvaard op 7 juni 1963 in een diplomatieke nota waarvan het Duitse Ministerie van Buitenlandse Zaken de goede ontvangst bevestigde in een nota van 14 augustus 1963.¹⁴

Op het eerste gezicht wordt in de Aanvullende Overeenkomst de traditionele exterritorialiteit van vreemde troepen bij vreedzame bezetting heringevoerd. Op het principe geldt echter opnieuw een uitzondering. De B.R.D. kan inderdaad de principiële afstand van rechtsmacht herroepen indien de bevoegde Duitse overheden 'van oordeel zijn dat in verband met de bijzondere omstandigheden van een bepaalde zaak zeer gewichtige belangen van de Duitse rechtspleging de uitoefening van rechtsmacht door de Duitse autoriteiten gebieden...' (art. 19, § 3).

Een eenzijdige verklaring van de Duitse Regering laat herroeping verwachten in volgende zaken: misdrijven die de dood hebben veroorzaakt, diefstal met geweld of bedreiging en verkrachting, alsook poging daartoe.¹⁵ In de praktijk maken de Duitse overheden een spaarzaam gebruik van de mogelijkheid waarover zij beschikken. Bij wijze van voorbeeld zij verwezen naar een poging tot doodslag en verkrachting gepleegd op een Duitse vrouw. De dader – een Belgische militair – werd door het 'Schwurgericht' te Bonn veroordeeld tot een 'Zucht-haus'-straf van 15 jaar.¹⁶

4. Artikel 10bis van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering¹⁷

In tegenstelling tot de bepalingen van het Navo-Status Verdrag en van de Aanvullende Overeenkomst van Bonn, bewerkt artikel 10bis 'autonome rechtshulpverlening'. Uitsluitend op eigen initiatief – dus zonder verdragsrechtelijke grondslag – draagt het bij tot de vervolging in België van strafbare feiten in een

13. B.S., 22 juni 1963 met verbetering op 11 juli 1963.

14. GILISSEN, J. en SCHETTER, P., *Chronique annuelle de jurisprudence militaire* 1963, R.D.P., 1964-65, nr. 6.

15. *Ibid.*, nr. 6 in fine.

16. GILISSEN, J. en SCHETTER, P., *Chronique annuelle de jurisprudence militaire* 1964, R.D.P., 1965-66, nr. 5.

17. Ingevoegd bij wet van 14 juli 1951 (B.S., 9 augustus 1951).

andere Staat gepleegd.¹⁸ Het treft 'iedere aan de militaire wetten onderworpen persoon.' Zoals gezegd wijkt het af van de overige artikelen van de Voorafgaande Titel, o.a. wat de vereiste van de dubbele incriminatie betreft. De Memorie van Toelichting vermeldt nog twee afwijkingen. Bij wijze van voorbeeld:

'In al de gevallen wijst het ontwerp de in artikel 12 der wet van 17 April 1878 ingeschreven voorwaarde af, waarbij, over het algemeen, bepaald wordt dat slechts vervolgingen kunnen worden ingesteld wanneer de verdachte zich in België bevindt. Het zal immers vaak voorkomen dat deze laatste in het buitenland in handen zal worden gesteld van de Belgische militaire overheden en door hen in België teruggebracht.

Het betaamt eveneens, in geen enkel geval, het bestaan van een klacht of van een officieel bericht te vorderen. Wordt dit bericht wel vereist, dan gebeurt zulks omdat alleen de buitenlandse overheid in principe in staat is de Belgische politie in te lichten over het bestaan van een op haar grondgebied begaan misdrijf en haar de elementen te verschaffen die voor de uitoefening van de vervolgingen nodig zijn. Zulks zal dikwijls niet het geval zijn, waar de Belgische overheid, die zich ter plaatse bevindt, rechtstreeks zal kennis hebben van de feiten. Overigens zal de beteugeling van die misdrijven in tal van gevallen al te nauw verband houden met het handhaven van de tucht dan dat de vervolging er van niet ambtshalve zou kunnen geschieden...'¹⁹

In diezelfde geest heeft de jurisprudentie inmiddels gepreciseerd dat in de hypothese van artikel 10*bis* zelfs de nationaliteit van het slachtoffer irrelevant is voor vervolgingen in België.²⁰

5. Een paar topics uit de rechtspraak

Tot slot volgt een greep uit de jurisprudentie waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen beslissingen die met het Navo-Status Verdrag in het algemeen verband houden en uitspraken die toegespitst zijn op de toestand in West-Duitsland.

5.1. Artikel VII van het Navo-Status Verdrag

5.1.1. Begrip 'dienst'

Het lijkt wel dat van meetaf aan het begrip 'dienst' een ruime betekenis werd gegeven. Zo b.v. maakt de Krijgsraad te Brussel gewag van een 'prestation *relative au service*' (wij onderstrepen).²¹

Later ging het Hof van beroep te Luik in een arrest van 19 december 1966 nog verder in een zaak waarin een Britse militair, weliswaar op Belgisch grondgebied, een verkeersongeval met onopzettelijke slagen en verwondingen had veroorzaakt. De Britse overheden verklaarden dat hij op het *ogenblik van de feiten*

18. THOMAS, F., *De Europese rechtshulpverdragen in strafzaken*, Story-Scientia, Gent, 1980, nr. 266 en aangehaalde literatuur.

19. *Parl. Doc.*, Kamer, 1950-51, nr. 374, 1.

20. Cass., 26 sept. 1955, *Pas.*, 1955, I, 47.

21. GILISSEN, J. en SCHETTER, P., *Chronique annuelle de jurisprudence militaire* 1964, *R.D.P.*, 1964-65, nr. 7.

'on duty' was, hetgeen aan Groot-Brittannië voorrang van rechtsmacht verzekerde. Het Hof aanvaardde dit standpunt: 'Attendu que selon l'esprit de la dite convention et étant donné le souci de réserver leur juridiction aux parties signataires de la convention même si leurs Forces sont stationnées à l'étranger, l'article VII, par. 3 doit être interprété largement;...' ²²

Uit deze considerans blijkt derhalve dat het criterium van artikel VII m.b.t. de band tussen 'dienst' en 'misdrijf' van louter chronologische aard zou zijn. ²³ Dergelijke interpretatie is uiteraard doorslaggevend voor de bepaling van de bevoegde rechtsmacht (zie supra nr. 2.2.).

5.1.2. Samenlopende rechtsmacht – Geen verzaking van de Staat van herkomst – Gevolg

Hetzelfde arrest d.d. 19 december 1966 van het Hof van beroep te Luik verklaarde de strafvordering wegens een misdrijf m.b.t. de dienst in België – Staat van verblijf – *onontvankelijk* zolang de Staat van herkomst geen afstand had gedaan van zijn voorrang van rechtsmacht. Deze stelling wordt door P. SCHETTER en F. VANDER VORST goedgekeurd: 'Le silence, la lenteur, l'inaction même des autorités prioritaires ne justifient pas (...) que l'affaire soit portée devant les juridictions de l'autre Etat; la 'course au clocher' entre les juridictions concurrentes est ainsi exclue' ²⁴

5.2. Artikel VII van het Navo-Status Verdrag en de Aanvullende Overeenkomst van Bonn ²⁵

5.2.1. In de B.R.D. toepasselijke wet – Huiszoeking

Uit artikel VII van het Navo-Status Verdrag vloeit voor de Belgische krijgsauditeur de mogelijkheid voort in de B.R.D. de bevoegdheden uit te oefenen die het Wetboek van Strafrechtspleging voor het leger hem toekennen, onder voorbehoud evenwel van de beperkingen ingelast in de Aanvullende Overeenkomst van 3 augustus 1959. Derhalve kan de Belgische krijgsauditeur een huiszoeking verrichten in het huis van personen t.o.v. wie de Belgische militaire rechtscolleges bevoegd zijn, zonder natuurlijk een inbreuk te mogen plegen op de onschendbaarheid van de woning van Duitse onderdanen. ²⁶

5.2.2. Burgerlijke vordering – Belgische burgerlijke rechtbank – Lex fori

In onderhavige zaak werden W.D. en F.D., militairen in actieve dienst, door de Krijgsraad te Velde, met zetel te Keulen, veroordeeld op grond van artikel 418 van het Belgisch Strafwetboek wegens onopzettelijke slagen en verwondingen

SCHETTER, P. en VANDER VORST, F., Chronique annuelle de droit pénal militaire 1967, *R.D.P.*, 1967-68, nr. 6.

23. Ibid., nr. 6, 577.

24. Ibid., nr. 6, 578. Zie ook: RIGAUX, F., *Droit international privé*, Larcier, Brussel, nr. 754.

25. Zie supra nr. 3.

26. GILISSEN, J. en SCHETTER, P., Chronique annuelle de jurisprudence militaire 1964, *R.D.P.*, 1964-65, nr. 6.

met de dood tot gevolg gepleegd in de Bondsrepubliek Duitsland op 19 oktober 1965 en waarbij de *Belgische* soldaat-milicien H.B. het leven verloor.

Nadat het vonnis van de Krijgsraad d.d. 14 juni 1966 in kracht van gewijsde was gegaan, werd de Belgische Staat gedagvaard voor de burgerlijke rechtbank te Brussel (theorie van het orgaan) ten einde zich te horen veroordelen tot de vergoeding van alle gevolgen van dit ongeval.

Verweerster riep in hoofdorde de niet-ontvankelijkheid op van deze eis wegens verjaring, die volgens de *lex loci delicti* (de Duitse wet dus) slechts twee jaar zou bedragen. Bij vonnis d.d. 9 april 1969 wees de rechtbank deze exceptie af:

‘Overwegende inderdaad dat beide verdragen (het Navo-Status Verdrag en de Aanvullende Overeenkomst) het gemeenschappelijk beginsel huldigen de wettelijke bevoegdheid, zowel burgerlijke als strafrechterlijke, te verbinden aan de rechterlijke bevoegdheid; dat het verdrag van 19 juni 1951 uitdrukkelijk de wetgeving van de oorspronkelijke Staat (‘L’Etat d’origine’) toepasselijk maakt in twee gevallen:

1. wanneer de inbreuk uitsluitend schade berokkend heeft aan deze Staat of aan één van zijn onderdanen;

2. wanneer het gaat over inbreuken, die voortspruiten uit een feit gebeurd gedurende de uitoefening van de dienst (cfr. Verdrag van 19 juni 1951, artikel VII, par. 3; F. Rigaux, *Droit International Privé 1968*, n° 432, blz. 501-503; M. Danse ‘Le Statut Pénal de L’OTAN’, *Rev. Dr. Pén. Mil.*, 1963, II-1, pp. 77-125; 1963, II-2, p. 301-364; 1965, V-1, pp. 49-99); dat deze beschikkingen op onderhavig geval zonder twijfel toepasselijk zijn;

Overwegende dat, zelfs indien de Belgische militaire rechtsmacht toepassing maakt van de Duitse wetgeving, op het verkeer op een ongeval gebeurd in Duitsland, de straf en de burgerlijke schadevergoeding, uitgesproken door de Belgische militaire rechtsmacht, bepaald worden overeenkomstig de Belgische wet (cfr. Cass., 2 januari 1961, *Pas.*, 1961, I, 465); dat dezelfde oplossing toegepast werd door de Belgische burgerlijke rechtsmacht, wanneer deze uitsluitend uitspraak moest doen over de burgerlijke vordering (cfr. o.m.: Comm. Bruxelles, 2 december 1965, *Jur. Comm. Br.*, 1965, 52);...²⁷

5.2.3. Burgerlijke vordering – Belgische burgerlijke rechtbank – Lex fori

Even voordien had het Hof van beroep te Brussel nagenoeg dezelfde redenering gevolgd in een zaak waarin Belgische militairen in de Duitse Bondsrepubliek aan andere leden van de Belgische strijdkrachten schade hadden toegebracht. Het arrest is bovendien interessant waar het concludeert dat de rechtstreekse vordering van *Belgische* slachtoffers, eveneens leden van de Belgische strijdkrachten, tegen de verzekeringsmaatschappij van de – inmiddels overleden – dader ontvankelijk was en wel op grond van volgende argumenten: ‘Overwegende dat stellig de vordering tot vergoeding, van een door een in het buitenland begane onrechtmatige daad veroorzaakte schade, uiteraard en krachtens de bij art. 3, lid 1, van het Burgerlijk Wetboek vastgelegde regel van internationaal privaatrecht, in principe beheerst wordt door de wet van de staat op wiens grondgebied

27. Rb. Brussel, 9 april 1969, onuitgegeven.

die daad begaan werd, zelfs wanneer dader en slachtoffers van Belgische nationaliteit zijn;

Overwegende echter dat het verdrag nopens de rechtspositie van de in de Bondsrepubliek Duitsland gestationeerde Belgische krijgsmachten, ondertekend te Bonn op 3 augustus 1959 en goedgekeurd bij de wet van 6 mei 1963, zoals voorheen het verdrag over de rechten en verplichtingen der vreemde strijdmachten op het grondgebied der Bondsrepubliek Duitsland, ondertekend te Bonn op 26 mei 1952, gewijzigd te Parijs op 23 oktober 1954 en geldig verklaard bij de wet van 16 april 1955, bepalen dat een strafinbreuk op de Duitse wetgeving, gepleegd op het Duits grondgebied door een op dit grondgebied in dienst zijnde Belgische militair, beheerst wordt door de Belgische wet, behalve wanneer het feit door deze laatste niet strafbaar is gesteld;

Overwegende, wat overigens door geen enkel der inzake zijnde partijen betwist wordt, dat het op 27 februari 1964 voorgevallen ongeval aan de voormelde toepasselijkheidsvereisten voldoet en ook beteugeld wordt door de Belgische strafwetgeving;

Overwegend dat, waar de Belgische wet bijgevolg dient te worden toegepast luidens voormelde verdragen, de rechtstreekse vordering, voorzien bij artikel 6 van de wet van 1 juli 1956, ontvankelijk is (cfr. Rigaux, *Droit international privé*, nr. 422); ...²⁸

5.2.4. Burgerlijke vordering – Belgische burgerlijke rechtbank – Lex loci delicti

Zijn de benadeelden van het misdrijf daarentegen derden, dan geldt het principe van de *lex loci delicti* zoals trouwens algemeen toepasselijk in het internationaal privaatrecht. Het principe werd onlangs nog duidelijk gesteld in een arrest van het Hof van beroep te Gent d.d. 20 november 1978: 'Artikel VII van het Navo-Status Verdrag behelst niet langer de algemene regel van de uitsluitende bevoegdheid in strafzaken voor de militaire overheden van het land van herkomst. Meestal bestaat een samenlopende bevoegdheid, zij het met een recht van voorrang voor de militaire overheden van het land van herkomst. Artikel VII van het Navo-Status Verdrag bevat geen bepaling analoog aan die van artikel 6, § 6, van het Verdrag van Bonn van 26 mei 1952 waaruit zou kunnen worden afgeleid dat de burgerlijke vordering, gevoegd bij de publieke vordering, moet worden beoordeeld volgens het Belgisch recht. Artikel 41/1 van de Aanvullende Overeenkomst van 3 augustus 1959 bepaalt daarentegen dat de regeling van de vorderingen ter zake van schade veroorzaakt door een handelen of nalaten van een lid van een krijgsmacht beheerst wordt door de bepalingen van artikel VIII van het Navo-Status Verdrag en de aanvullende bepalingen van artikel 41 van de Aanvullende Overeenkomst van 3 augustus 1959. Krachtens de bepaling van artikel VIII, 5, a, van het Navo-Status Verdrag worden de vorderingen tot schadevergoeding wegens handelingen of verzuimen van een lid van een krijgsmacht bij de uitvoering van zijn dienst en die op het grondgebied van de Staat van verblijf schade hebben berokkend aan *derde partijen, die niet de Verdragsluitende Partijen zijn* (wij onderstrepen), beoordeeld overeenkomstig de wetten en reglemen-

28. Brussel, 18 maart 1969, *R.W.*, 1969-70, 426-429.

ten van de Staat van verblijf welke te dezer voor zijn eigen krijgsmachten gelden. (...)²⁹

5.3. Artikel 57bis van het Militair Strafwetboek in de Westduitse context

5.3.1. Toepassing van de vreemde strafwet – Vereiste van publikatie in België

Het Militair Gerechtshof heeft steeds de stelling verdedigd volgens welke de Duitse wet, waarnaar artikel 57bis verwijst, op de Belgische militairen in dienst toepasselijk is zelfs indien zij in België niet is gepubliceerd. Het betreft hier een vaste rechtspraak.³⁰

5.3.2. Toepassing van de vreemde strafwet – ‘Steuerbescheid’

Beticht van een douanedelict, nl. de bedrieglijke verderverkoop van ongeveer 300.000 sigaretten aan Westduitse burgers, had een Belgische onderofficier voor de Krijgsraad te velde opgeworpen dat deze feiten reeds door de oplegging van een zgn. ‘Steuerbescheid’ waren bestraft. De Krijgsraad, hierin gevolgd door het Militair Gerechtshof, heeft deze argumentering als volgt weerlegd:

‘Attendu que l’inculpé, faisant état du ‘Steuerbescheid’ comme d’une amende, affirme à tort qu’une peine lui a déjà été infligée; que, ainsi que le fait valoir le ministère public, le ‘Steuerbescheid’ représente en fait les droits éludés, calculés sur la base de 11 Pfenning par cigarette, qui reviennent à la République Fédérale Allemande et que celle-ci aurait pu réclamer comme partie civile devant le Conseil de guerre;

Attendu qu’il ne peut davantage être question ici d’une transaction au sens de la législation fiscale belge puisque, pour que l’action publique se trouve éteinte, il eût fallu qu’un arrangement fût pris avec l’autorité belge compétente en la matière (le Service de Liaison) et qu’en outre les conditions de cet arrangement eussent préalablement été exécutées (art. 57bis, § 3, CPM); (...).³¹

5.3.3. Toepassing van de vreemde strafwet – Verkeer

Terzake is de rechtspraak zo overvloedig dat een grondige analyse ervan in het bestek van deze studie onmogelijk lijkt. De meeste vragen rijzen in verband met de bewijskracht van de vaststellingen van dronkenschap aan het stuur door de Duitse overheden en de mogelijkheden van tegenbewijs naar Belgisch recht³² alsook met de meer recentelijk ontdekte tegenstrijdigheden tussen artikel 57bis

29. Gent, 20 november 1978, *R.W.*, 1978-79, 2377-2379. Zie, in het algemeen, over deze probleemstelling: DE CEUSTER, J., De ‘lex loci delicti’-regel en de tand des tijds, *R.W.*, 1979-80, 2706-2721; VANDER VORST, F. en DANSE, M., Chronique annuelle de droit pénal militaire, 1971, *R.D.P.*, 1971-72, nr. 4.

30. GILISSEN, J. en SCHETTER, P., Chronique annuelle de jurisprudence militaire 1963, *R.D.P.*, 1962-63, nr. 7.

31. SCHETTER, P. en VANDER VORST, F., Chronique annuelle de droit pénal militaire 1968, *R.D.P.*, 1969-70, nr. 6.

32. GILISSEN, J. en SCHETTER, P., Chronique annuelle de jurisprudence militaire 1963, *R.D.P.*, 1962-63, nr. 19.

van het Militair Strafwetboek en artikel 10*bis* van de Voorafgaande Titel van het Wetboek van Strafvordering, verbonden aan het al dan niet 'in dienst zijn' van de beklaagde.³³

6. Besluit

Mogen deze enkele beschouwingen duidelijk stellen dat Staten blijkbaar bereid gevonden worden een rechtshulpsysteem uit te werken en ook toe te passen op hun respectieve strijdkrachten, doch nog steeds op dit punt in gebreke blijven wat de eenvoudige 'burgers' betreft.

33. SCHETTER, P. en VANDER VORST, F., *Chronique annuelle de droit pénal militaire* 1969, *R.D.P.*, 1971-72, nr. 10.